

R E C E N Z J A

rozprawy doktorskiej Agnieszki Kruszeckiej-Krówki na stopień doktora nauk o zdrowiu pt. „Satysfakcja rodziców dzieci hospitalizowanych w oddziałach pediatrycznych z opieki pielęgniarskiej”, przygotowana pod opieką promotora dr hab. n. o zdr. Agnieszki Gniadek, prof. UJ; oraz promotora pomocniczego dr n. med. Grażyny Cepuch

Ocena wyboru tematu

Reformowanie krajowej opieki zdrowotnej, w tym pediatrycznej, w coraz większym stopniu zapewnia jej ciągłość i kompleksowość. Poprawiają się warunki hospitalizacji, wygląd i wyposażenie w aparaturę i sprzęt szpitali dziecięcych. W wielu przypadkach krajowe, nowo oddane bądź wyremontowane oddziały i szpitale są w lepszym stanie, niż ich zachodnie odpowiedniki. Niestety, zmiany kulturowe w podejściu do praw pacjenta, jego autonomii wsparcia psychicznego, empatii wobec chorego i jego rodziny, nie nadążają za coraz lepszą infrastrukturą. Jakość opieki, szczególnie w jej subiektywnej płaszczyźnie, ocenianej przez pacjentów i ich rodziny jest nadal słabym ogniwem systemu zdrowotnego. Dotyczy to także opieki pediatrycznej, gdyż dziecko jest pacjentem szczególnym a oczekiwania jego rodziców – zróżnicowane i zdeterminowane przez wiele zmiennych.

W piśmiennictwie nt. badań jakości opieki, w tym satysfakcji pacjentów jest wiele prac. Niestety, szczególnie krajowi autorzy bazują na niestandardyzowanych narzędziach badawczych. Stąd ich mała przydatność poznawcza i aplikacyjna.

Doktorantka niniejszej dysertacji użyła narzędzi walidowanych. Ten fakt oraz znaczenie problematyki dla doskonalenia opieki pediatrycznej należy uznać za trafny, jako wybór tematyki pracy doktorskiej oraz istotny dla praktyki zarządzania szpitalami.

Ocena struktury pracy

Recenzowana praca obejmuje 168 stron ponumerowanego maszynopisu. Załączniki zamieszczone w aneksie (27 stron) są nienumerowane, co nieco utrudnia odniesienie się do zauważonych w nich drobnych usterek. Część teoretyczna stanowi 45 stron, metodologiczna – 11, badawcza z dyskusją, wnioskami, streszczeniami i piśmiennictwem 109 stron. Bibliografia

obejmuje 260 pozycji, w większości obcojęzycznych adekwatnie dobranych do tematyki rozprawy. Zamieszczono je wg kolejności cytowań. Proporcje poszczególnych części pracy są właściwe. Praca napisana jest w typowym układzie dla rozpraw doktorskich, starannie opracowana pod względem edytorskim i językowym.

Ocena merytoryczna pracy

W pierwszej, teoretycznej części pracy, Doktorantka umieściła krótki wstęp i dwa rozdziały teoretyczne z licznymi podrozdziałami. We *wstępie* podkreśliła znaczenie badań nad jakością opieki dla oceny efektywności funkcjonowania organizacji zdrowotnych. Zaakcentowała ważność oceny satysfakcji, która jest integralną częścią pomiaru jakości.

W pierwszym, teoretycznym rozdziale omówiła reorganizację szpitalnictwa, w tym organizację opieki pediatrycznej w krajowym systemie zdrowotnym; problemy epidemiologiczne pediatrii oraz specyfikę pracy pielęgniarki na oddziałach dziecięcych. Rozdział liczący 20 stron jest napisany poprawnym językiem, ale jego treści oceniam jako elementarne, bardziej adekwatne jako część podręcznika dla studentów niż wnoszące coś nowego do omawianej problematyki. Następny drugi rozdział liczy tylko 13 stron. Zawarto w nim treści dotyczące rozważań nad jakością opieki, jej historyczne badania w szpitalnictwie i usytuowanie w zarządzaniu opieką zdrowotną. Odniesiono się także do organizacji struktur (Centrum Monitorowania Jakością w Ochronie Zdrowia), odpowiedzialnych za jej ocenę w krajowym systemie. Rozważania dotyczące tych zagadnień oceniam także jako treści bardzo podstawowe. Na wyróżnienie zasługuje podrozdział 2.3 w rozdziale drugim pt. *Przegląd narzędzi do oceny satysfakcji rodziców z opieki pediatrycznej*. Doktorantka w rozdziale tym przedstawiła badania dotyczące satysfakcji z opieki pielęgniarskiej na oddziałach pediatrycznych. Na podstawie dobrze dobranego piśmiennictwa zagranicznego i skromnego – krajowego scharakteryzowała narzędzia badawcze, przedstawiła wyniki badań innych autorów oraz zwróciła uwagę na determinanty satysfakcji rodziców z opieki nad dzieckiem. Podrozdział 2.3 jest sednem rozprawy doktorskiej Autorki.

W drugiej części pracy, *metodologicznej* zostały przedstawione założenia badawcze, metodyka, organizacja badań oraz częściowo charakterystyka grupy badanej. Głównym celem badań była *ocena satysfakcji rodziców z opieki pielęgniarskiej nad dzieckiem w oddziałach pediatrycznych o różnej specyfice z uwzględnieniem jej potencjalnych determinantów*. Cel uszczegółowiono 7 problemami badawczymi, sformułowano 7 hipotez oraz opisano zmienną zależną i zmienne niezależne. Przyjęte założenia badawcze podano poprawnie. Do oceny satysfakcji rodziców z opieki pielęgniarskiej zastosowano standaryzowane narzędzie badawcze Empathic Latour i współ., w adaptacji do krajowych szpitali. Badania zostały przeprowadzone

w latach 2016-2019, po uzyskaniu zgody Komisji Bioetycznej UJ (nr K122.6120.254.2016), kadry zarządzającej szpitalami oraz rodziców dzieci hospitalizowanych. Miejscem badań było 7 szpitali różnego poziomu zabezpieczenia zdrowotnego (I, II i III stopnia) na terenie 3 województw. W badaniach udział wzięło 1030 rodziców dzieci hospitalizowanych na oddziałach zabiegowych i nie zabiegowych. Poprawnie podano kryteria włączenia i wykluczenia z udziału w badaniach. Organizacja i przebieg badań nie budzą zastrzeżeń.

Do *analizy wyników*, Doktorantka zastosowała metody statystyczne z wykorzystaniem testów: Kołmogorowa-Smirnowa; U Manna Whitneya; Kruskalla Wallisa; rho Spearmana; V Cramera; Chi-kwadrat. Wyżej wymienione metody zapewniły w wystarczającym stopniu analizę materiału badawczego oraz umożliwiły weryfikację postawionych hipotez.

W rozdziale czwartym zawierającym 17 podrozdziałów zostały przedstawione w sposób opisowy wyniki badań. Treść materiału jest uporządkowana a jego analizę ułatwia 47 czytelnych tabel i 4 ryciny. Moje wątpliwości budzi dwukrotne umieszczenie podrozdziałów dotyczących *charakterystyki badanej grupy*, raz w części metodologicznej (podr. 3.4.2) i ponownie w części badawczej (podr. 4.1). Bardziej właściwe byłoby nie rozdzielanie tego materiału i pozostawienie *charakterystyki badanych* w części metodologicznej.

Z badań Doktorantki wynika, rodzice wysoko ocenili satysfakcję z opieki pielęgniarskiej na oddziałach pediatrycznych. Najwyżej w kryteriach ogólnych, oceniono u pielęgniarek ich dostępność w razie potrzeby; a najniżej współuczestnictwo rodziców w opiece nad własnym dzieckiem. Wśród kryteriów szczegółowych najwyższą punktację otrzymało kryterium związane z punktualnością podania leków przez pielęgniarkę, a najniższą - przedstawiania się przez nie z imienia i nazwiska. Analiza wyników badań Doktorantki wykazała, że istotnymi predyktorami satysfakcji rodziców z opieki były: wiek, przyczyna oraz tryb przyjęcia dziecka do szpitala, a także czas hospitalizacji.

W rozdziale piątym przedstawiono na 20 stronach *dyskusję*. Została ona zredagowana przez Autorkę w sposób interesujący i przejrzysty, wykazując duży potencjał badawczy i krytyczny Doktorantki. Sposób poprowadzenia dyskusji, najtrudniejszy, moim zdaniem nie tylko dla doktorantów, przejrzystość i jednoznaczność argumentów, umiejętność konfrontowania badań własnych z innymi wskazuje, że Doktorantka obok dobrej znajomości wiedzy na powyższy temat, posiada umiejętność analizowania i syntetyzowania. Przejawia także ważną dla badacza ostrożność, co do formułowania ostatecznych sądów. Świadczy o tym podr. 5.6 *Ogeaniczenia badania*, zamieszczony na końcu dyskusji. W rozdziale tym autorka słusznie konstatuje, że „... w prezentowanym badaniu własnym nie udało się jednak wskazać, która z analizowanych zmiennych niezależnych miała dominujący wpływ na satysfakcję z opieki pielęgniarskiej.” W cytowanym rozdziale podaje również determinanty

wewnątrzorganizacyjne systemu zdrowotnego oraz pochodzące z otoczenia zewnętrznego i kulturowego, które być może wykazałyby silniejszy związek z oceną satysfakcji z opieki. Tym samym wskazuje na zasadność i kierunek dalszych, poszerzonych badań w tym zakresie.

Ostatni szósty rozdział pracy obejmuje 7 wniosków, które są adekwatną odpowiedzią na postawione hipotezy. Są one w pełni uzasadnione na podstawie opracowanego materiału badawczego.

Pomimo dużych walorów pracy, Doktorantka nie ustrzegła się drobnych uchybień. Z obowiązku recenzenta przytaczam je: w zał. 22 (*narzędzie badawcze*), na str. 2 (*brak numeracji stron*), w rubryce dotyczącym nazwy kryteriów głównych w pierwszym wersie od góry błędnie umieszczono I kryterium – Informacja, podczas, gdy podane kryteria szczegółowe nr 7, 8, 9 należą do kryterium II. Opieka i Leczenie. Podobna sytuacja zdarzyła się ww. narzędziu na str. 3. Kryteria szczegółowe nr 14-20 przypisano do kryterium głównego I. Informacja, a powinny być w kryterium V. Profesjonalizm/profesjonalne podejście. Mam nadzieję, że to jest błąd w druku a nie oryginał narzędzia, który trafił do badanych rodziców dzieci hospitalizowanych na pediatrii.

Ponadto, autorka oryginalnego narzędzia Latour jest kobietą i jej nazwisko powinno być cytowane jak wyżej. W kilku miejscach (np. str. 49) Doktorantka podaje niepoprawny zapis: - Latoura. Należy też zwrócić uwagę na poprawne cytowanie przyimka „w”. Występuje on w tytule i treści dysertacji („w oddziale”). Wg Słownika Poprawnej Polszczyzny, pod red. W. Doroszewskiego; powinno się używać zwrotu „... *na oddziale chirurgicznym, wewnętrznym...*, a więc i na oddziale pediatrii. Przyimek „w” stosuje się w odniesieniu do wyrażenia np. „w oddziale piechoty” (str. 435).

Powyższe uwagi nie umniejszają mojej wysokiej oceny przedstawionej dysertacji. Mają one na celu zwrócenie uwagi przy ewentualnym przygotowaniu materiału do publikacji.

Wniosek końcowy

Podsumowując, dysertację doktorską mgr Agnieszki Kruszeckiej-Krówki pt. **Satysfakcja rodziców dzieci hospitalizowanych w oddziałach pediatrycznych z opieki pielęgniarskiej** oceniam pozytywnie i stwierdzam, że spełnia wymagania określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym z ... późn. zm. W związku z tym wnioskuję do Rady Dyscypliny Nauki o zdrowiu Uniwersytet Jagielloński – Collegium Medicum o dopuszczenie mgr Agnieszki Kruszeckiej-Krówki do dalszych etapów postępowania w przewodzie doktorskim.